

Närläsning av Inledning II, "Tiggaren", i Gösta Berlings saga

Nästa avsnitt i inledningen heter "Tiggaren". Fundera tillsammans över hur föregående avsnitts rubrik "Prästen" relaterar till denna rubrik. Läs sedan avsnittet högt.

Precis som för det tidigare avsnittet i inledningen passar det bra att läsa "Tiggaren" tillsammans genom s.k. dialogisk närläsning. Då visas texten stegvis för eleverna, exempelvis i ett power point-dokument, en liten bit i taget, och tillsammans resonerar klass och lärare sig fram. Ett annat alternativ är att låta eleverna på egen hand läsa några stycken i taget och fundera över frågorna, för att sedan diskutera i helklass eller i mindre grupper.

En kall dag i december kom en tiggare vandrande uppför Broby backar. Han var klädd i de uslaste lumpor, och hans skor var så nötta, att den kalla snön vätte hans fötter.

Löven är en lång smal sjö i Värmland, som på ett par ställen avsnöres av långa smala sund. Den sträcker sig i norr upp till finnskogarna, i söder ner mot Vänern. Flera socknar utbreda sig på dess stränder, men Bro socken är störst och rikast. Den intar en god del av sjöns stränder både på östra och västra sidan, men på västra sidan ligga de största gårdarna, herresäten sådana som Ekeby och Björne, vittberömda för rikedom och skönhet, samt Broby stora by med gästgivargård, tingshus, länsmansboställe, prästgård och marknadsplats.

Broby ligger i en brant sluttning. Tiggaren var kommen förbi gästgivargården, som ligger vid backens fot, och stretade upp mot prästgården, som ligger högst uppe.

Framför honom i backen gick en liten flicka, som drog en kälke, lastad med en mjölsäck. Tiggaren hann upp flickan och började tala vid henne.

De första fyra styckena är detaljrikt beskrivande. Vad ser man framför sig? Hur skulle detta kunna fångas av en kamera?

»Så liten häst för så stort lass,» sade han.

Barnet vände sig om och såg på honom. Det var en liten en på tolv år med spejande, skarpa ögon och en hopknipen mun.

»Gud give, hästen vore mindre och lasset större, så försloge det väl längre», svarade flickan.

»Är det ditt eget foder, du släpar hem då?»

»Gud nå's så visst. Jag får nog skaffa mig födan själv, så liten jag är.»

Tiggaren grep om kälkstaken för att skjuta på.

Flickan vände sig om och såg på honom.

»Du skall inte tro, att du får någonting för det,» sade hon.

Tiggaren till att skratta.

»Du måste visst vara dotter till Brobyprästen, du.»

»Jojo män, är jag så. Fattigare far har mången, ingen

har sämre. Det är dagsens sanning, fast det är skam, att hans eget barn skall behöva säga det.»

»Han lär vara snål och elak, far din.»

»Snål är han och elak är han, men dotter hans lär bli ändå värre, om hon får leva, säger folk.»

»Jag menar folk har rätt, du. Jag skulle just vilja veta, var du kommit över den här mjölsäcken.»

»Det kan väl inte göra stort heller att tala om det för dig. Jag tog säd i fars spannmålsbod i morse, och nu har jag varit till kvarnen med den.»

»Får han inte se dig, när du kommer hemdragandes med den?»

»Du har visst gått för tidigt ifrån mästarn. Far är borta i sockenbud, kan du förstå!»

»Det kommer någon åkande bakom oss i backen. Jag hör, hur det gnisslar under meden. Tänk, om det är han, som kommer!»

Flickan lyssnade och spejade, så började hon stortjuta.

»Det är far,» snyftade hon. »Han slår ihjäl mig. Han slår ihjäl mig.»

»Ja, nu är goda råd dyra och snabba råd bättre än silver och guld,» sade tiggaren.

»Se,» sade barnet, »du kan hjälpa mig. Tag repet och drag kälken, så tror far, att han är din.»

»Vad skall jag sedan göra med den?» frågade tiggaren och lade repet över sina axlar.

»Dra den, vart du vill nu till en början, men kom upp till prästgården med den, då det blir mörkt!

Jag skall nog passa på dig. Du skall komma med säcken och kälken, förstår du.»

»Jag får försöka.»

»Gud nåde dig, om du inte kommer,» ropade flickan, i det hon sprang ifrån honom, skyndande hem före fadern.

Tiggaren vände kälken med tungt hjärta och sköt den ned till gästgivargården.

Dessa stycken utgörs av dialog och korta beskrivningar av hur tiggaren och flickan betar sig under samtalet. Fundera över hur flickan uttrycker sig. Vad säger hennes repliker om henne som person?

Den stackaren hade haft sin dröm, där han gått i snön med halvnakna fötter. Han hade gått och tänkt på de stora skogarna norr om Löven, på de stora finnskogarna.

Härnere i Bro socken, där han nu färdades utmed sundet, som sammanbinder Övre och Nedre Löven, i dessa rikedomens och glädjens ryktbara trakter, där herrgård ligger vid herrgård, bruk vid bruk, här var honom varje väg för tung, varje rum för trångt, varje bädd för hård. Här måste han bittert längta efter de stora, eviga skogarnas fred.

Här hörde han slagor dåna på varje loge, som om säden aldrig kunde bli sluttröskad. Timmerlass och kolryssar kom oupphörligt ned ur de outtömliga skogarna. Ändlösa malmforor drog fram på vägarna

i djupa spår, som hundratal av föregångare hade filat upp. Här såg han släddar fyllda med åkande ila mellan gårdarna, och det tycktes honom, som om glädjen höll tömmarna, och skönhet och kärlek stod på meden. Å, vad den stackaren gick där och längtade upp till de stora, eviga skogarnas fred!

Därborta, där träden stå raka och pelarlika upp ur den jämna marken, där snön vilar i tunga lager på de orörliga grenarna, där vinden är maktlös och blott spelar helt stilla i topparnas barr, där ville han vandra allt längre och längre in, till dess en dag krafterna skulle svika honom och han skulle falla ned under de stora träden, döende av hunger och köld.

Han längtade efter den stora, susande graven ovanför Löven, där han skulle övermannas av förgängelsens makter, där det äntligen skulle lyckas hungern, kölden, tröttheten och brännvinet att förgöra denna arma kropp, som kunde uthärda allt.

Han var nedkommen till gästgivargården och ville där invänta kvällen. Han gick in i skänkrummet och satt i slö vila på bänken vid dörren, drömmande om de eviga skogarna.

Gästgivarmor förbarmade sig över honom och gav honom en sup av sitt starka, söta brännvin. Hon gav honom till och med två, eftersom han bad så ivrigt.

Här kommer åter ett beskrivande avsnitt, som framför allt fyller funktionen att beskriva tiggarens inre tillstånd. Hur görs det? Vad är det som beskrivs? Fundera över hur de sista satserna i styckena 29 och 30 upprepar sig. Vad får denna upprepning för effekt? Jämför också gärna hur tiggaren här i sitt inre resonerar och hur prästen resonerade i föregående avsnitt stycke 13.

Men mer ville hon inte skänka honom, och tiggaren råkade i full förtvivlan. Han måste dricka mer av detta starka, söta brännvin. Han måste än en gång känna hjärtat dansa i kroppen och tankarna flamma under ruset. O, detta söta sädesvin! Sommarens sol, sommarens fågelsång, sommarens doft och skönhet flöt omkring i dess vita våg. Ännu en gång, innan han försvinner i natt och mörker, vill han dricka sol och lycka.

Vad händer här? Hur använder sig författaren av orden sommar och sol i detta stycke? Uppmärksamma alla ord som börjar på s i stycket och fundera över hur de satts samman. Hjälp de läsaren att leva sig in i hur tiggaren nu känner?

Så bytte han först bort mjölet, sedan mjölpåsen och sist kälken mot brännvin. Av detta fick han ett gott rus och sov bort en god del av eftermiddagen på en bänk i krogrummet.

Här betraktar berättaren utifrån vad som händer, utan att värdera.

Då han vaknade, begrep han, att det återstod honom bara en sak att göra. Eftersom denna usla kropp tagit

allt herravälde över hans själ, eftersom han kunnat supa upp, vad ett barn anförtrott honom, eftersom han var en skam för jorden, måste han befria den från bördan av så mycken uselhet. Han måste återge sin själ friheten, låta honom gå till Gud.

Här beskrivs istället hur tiggaren betraktar sina handlingar och ordet eftersom upprepas flera gånger. Vad ger det för effekt?

Han låg på bänken i krogrummet och dömde sig själv:
»Gösta Berling, avsatt präst, anklagad för att ha supit upp mjölet för ett hungrigt barn, dömes till döden. Vilken död? Döden i drivorna.»

Han fattade sin mössa och raglade ut. Han var varken fullt vaken eller fullt nykter. Han grät av medlidande med sig själv, med sin stackars nedsudlade själ, som han måste ge fri.

Han gick inte långt och vek inte av från vägen. Vid själva väggkanten låg en hög driva, där kastade han sig ned för att dö. Han slöt ögonen och försökte sova.

Hur dömer tiggaren sig själv? Hur reagerar man som läsare? Är han hård mot sig själv? Rättvis? Känner man medlidande med honom eller skrattar man åt honom? Hur tror ni att författaren vill att vi ska uppfatta Gösta?

Ingen vet, hur länge han låg så; men det var ännu liv i honom, då Brobyprästens dotter kom springande framåt vägen med en lykta i handen och fann honom i drivan vid väggkanten. Hon hade stått i timtal och väntat på honom; nu hade hon sprungit utför Broby backar för att söka reda på honom.

Hon kände genast igen honom, och så började hon skaka på honom och skrika av all makt för att få honom vaken.

Hon måste veta, var den mannen gjort av hennes mjölsäck.

Hon måste kalla honom tillbaka till livet åtminstone för så lång stund, att han kunde säga henne, vad som blivit av hennes kälke och hennes mjölsäck. Söta far sloge ihjäl henne, om hon slarvat bort hans kälke. Hon biter tiggaren i fingret och klöser honom i ansiktet, och på samma gång skriker hon som en förtvivlad.

Då kom någon åkande på landsvägen.

»Vem tusan är det, som skriker?» frågade en barsk röst.

»Jag vill veta, var den här karlen gjort av min mjölpåse och min kälke,» snyftade barnet och dunkade med knutna nävar mot tiggarens bröst.

»Är det en förfrusen, du klöser på det viset?

Upp med dig, vildkatt!»

Den åkande var en stor och grov kvinna. Hon steg ur släden och kom bort till drivan. Barnet tog hon i nacken och slängde det upp på vägen. Därpå böjde hon sig ned,

sköt armarna under tiggarens kropp och lyfte upp honom. Sedan bar hon honom till släden och lade ned honom I den.

»Kom med in på gästgivargården, vildkatt,» ropade hon åt prästdottern, »så få vi höra, vad du vet om den här sa»

Här skildras hur flickan kommer tillbaka. Hur beskrivs hennes reaktioner?

En timme senare satt tiggaren på en stol nere vid dörren i gästgivargårdens bästa rum, och framför honom stod den myndiga frun, som räddat honom ur drivan.

Här är återigen ett beskrivande stycke bestående av endast en sats. Vad får det för effekt att stycket är så kort?

Sådan, som Gösta Berling nu såg henne, stadd på hemfärd från kolkörning i skogarna, med sotiga händer och kritpipa i munnen, klädd i en kort, ofodrad fårskinnspäls och randig hemvävd yllekjol, med becksömsskor på fötterna och knivslidan i barmen, sådan han såg henne med grått hår, rätt uppstruket över ett gammalt, vackert ansikte, sådan hade han hört henne beskrivas tusen gånger, och han förstod, att han stött samman med den ryktbara majorskan på Ekeby.

Hon var den mäktigaste kvinna i Värmland, härskarinna över sju bruk, van att befalla och lydas; och han var bara en stackars livdömd man, utblottad på allt, vetande att varje väg var honom för tung, varje rum för trångt. Hans kropp skalv av förfäran, medan hennes blick vilade på honom.

Hon stod tyst och såg på den mänskliga uselheten framför sig, de röda, svullna händerna, den utmärklade gestalten och det härliga huvudet, som ännu i förfall och vanvård strålade i vild skönhet.

»Han är Gösta Berling, den galne prästen?» sade hon spörjande.

Tiggaren satt orörlig.

»Jag är majorskan på Ekeby, jag.»

Det gick en darrning genom tiggarens kropp. Han knäppte sina händer och lyfte ögat till en längtans blick. Vad skulle hon göra med honom? Skulle hon tvinga honom att leva? Han bävade för hennes styrka. Och dock hade han varit så nära att nå de eviga skogarnas fred.

Vad får vi veta om den som kommit åkande? Hur beskrivs hon? På vilket sätt ges en föraning om vilken betydelse denna person ska få för tiggaren?

Hon började striden med att säga honom, att Broby-prästens dotter fått sin kälke och sin mjölsäck åter, och att hon, majorskan, hade en fristad åt honom som åt så mången annan hemlös stackare i kavaljersflygeln på Ekeby. Hon bjöd honom ett liv i lek och lust, men han svarade, att han måste dö.

Då slog hon knytnäven i bordet och lät honom höra sin tanke rent ut.

»Jaså, han vill dö, jaså han vill det. Jag skulle inte undra stort på det, om det vore så, att han levde. Se, en sådan utmagrad kropp och sådana maktlösa lemmar och sådana matta ögon, och han menar, att han har något kvar att döda. Tror han, att det är tvungen sak att ligga stel och styv, inspikad under ett kistlock för att vara död? Tror han inte, jag står här och ser, hur död han är, Gösta Berling, död?

Jag ser, att han har en döds-kalle till huvud, och jag tycker, att maskarna krypa fram ur hans ögonhålur. Känner han inte, att han har munnen full av mull? Hör han inte, hur kotorna skramla, då han rör sig?

Han har dränkt sig i brännvin, Gösta Berling, och död är han.

Det som nu rör sig hos honom är bara dödningakotor, och han vill inte unna dem att få leva, om han vill kalla det liv? Det är just, som om han ville missunna de döde en dans över gravkullarna i stjärnljuset.

Skäms han, för att han varit präst, eftersom han vill dö nu? Det vore mera ära med, att han använde sina gåvor och bleve till någon nytta på Guds gröna jord, skall jag säga honom. Varför kom han inte till mig strax, så skulle jag ställt allt till rätta igen åt honom. Ja, nu väntar han sig väl mycken heder av att bli svept och lagd på sågspån och kallas ett vackert lik.»

Tiggaren satt lugn, nästan småleende, medan hon dundrade fram sina vreda ord. Ingen fara, jublade han, ingen fara. De eviga skogarna vänta, och hon har ingen makt att vända din själ därifrån.

Men majorskan teg och gick ett par slag upp och ned i rummet; så tog hon plats framme vid spiseln, satte upp fötterna på hällen och stödde armbågarna mot knäet.

»Tusan djävlar,» sade hon och småskrattade för sig själv. »Det är så sant det jag säger, att jag knappt märkt det själv en gång. Tror han inte, Gösta, Berling, att de flesta i denna världen äro döda eller halvdöda? Tror han, jag lever? Åh nej då. Åh nej då!

Ja, se på mig, han! Jag är majorskan på Ekeby, och jag är väl den mäktigaste frun i Värmland, vill jag tro. Om jag vinkar med ett finger, så springer landshövdingen, och om jag vinkar med två, så springer biskopen, och vinkar jag med tre, så dansa både domkapitel och rådmän och alla brukspatroner i Värmland polska på Karlstads torg. Tusan djävlar, pojke, jag säger honom, att jag inte är något annat än ett påklätt lik. Gud vet, hur litet liv det är i mig.»

Tiggaren lutade sig fram på stolen och lyssnade med spända sinnen. Den gamla majorskan satt och vaggade framför elden. Hon såg inte på honom, medan hon talade.

»Tror han inte,» fortsatte hon, »att om jag vore en levande människa, som såge honom sitta där, usel och bedrövlig med självmordstankar i sinnet, tror han inte, att jag skulle ta dem ur honom i ett andedrag? Då skulle jag ha tårar för honom och böner, som vände upp och ned på honom, och jag skulle frälsa

hans själ, men nu är jag död. Gud vet hur litet liv det är i mig.

Har han hört, att jag en gång var den vackra Margareta Celsing. Det var inte i går, men ännu kan jag sitta och gråta mina gamla ögon röda över henne. Varför skall Margareta Celsing vara död och Margareta Samzelius leva, varför skall majorskan på Ekeby leva, säg, Gösta Berling?

Vet han, hurudan Margareta Celsing var? Hon var smärt och späd och försagd och oskyldig, Gösta Berling. Hon var en sådan, på vilkens grav änglarna gråta.

Hon visste om intet ont, ingen hade gjort henne sorg, hon var god mot alla. Och vacker var hon, riktigt vacker.

Det var en ståtlig man, han hette Altringer, Gud vet hur han kom att färdas fram däruppe i Älvdalens vildmarker, där hennes föräldrar hade sitt bruk. Honom såg Margareta Celsing: han var en skön härlig man, och han älskade henne. Men han var fattig, och de kommo överens att vänta på varandra i fem år, som det står i visan.

Då tre år voro gångna, fick hon en annan friare. Han var ful och stygg, men hennes föräldrar trodde, att han var rik, och de tvungo Margareta Celsing med lock och pock, med slag och hårda ord att taga honom till man. Ser du, den dagen dog Margareta Celsing.

Sedan dess fanns ingen Margareta Celsing, endast majorskan Samzelius, och hon var inte god, inte försagd, hon trodde på mycket ont och gav inte akt på det goda.

Du vet nog, vad som hände sedan. Vi bodde på Sjö här vid Löven, majoren och jag. Men han var inte rik, som folk sagt. Jag hade ofta svåra dagar.

Då kom Altringer åter, och nu var han rik. Han blev herre till Ekeby, som gränsar till Sjö; han gjorde sig till herre öfver sex andra bruk vid Löven. Han var duglig, driftig: en härlig man var han.

Han hjälpte oss i vårt armod: vi åkte i hans vagnar, han sände mat till vårt kök, vin till vår källare. Han fyllde mitt liv med gillen och nöjen. Majoren reste bort i krig, men vad brydde vi oss om det! Ena dagen gästade jag Ekeby, andra dagen for han till Sjö. Å, det gick som en långdans av nöjen runtom Lövens strand.

Men det gick ont tal om Altringer och mig. Hade Margareta Celsing då levat, skulle detta gjort henne mycken sorg, men mig gjorde det intet. Dock förstod jag inte än, att det var därför att jag var död, som jag var känslolös.

Så kom talet om oss upp till min far och mor, där de gingo bland kolmilorna i Älvdalsskogen. Gumman betänkte sig inte länge; hon reste hit ned för att tala med mig.

En dag, då majoren var borta och jag satt till bords med Altringer och flera andra, kom honresande. Jag såg henne stiga in i salen, men jag kunde inte känna, att hon var min mor, Gösta Berling. Jag hälsade henne som en främmande och bjöd henne sitta ned vid mitt bord och ta del i måltiden.

Hon ville tala till mig, som om jag vore hennes dotter, men

jag sade henne, att hon tog fel, mina föräldrar voro döda, de hade båda dött på min bröllopsdag.

Då gick hon in på leken. Sjuttioårig var hon, tjugu mil hade hon åkt på tre dagar. Nu satte hon sig utan krus till middagsbordet och tog mat till sig; hon var en mäktig kraftfull människa.

Hon sade, att det var sorgligt, att jag gjort en sådan förlust just den dagen.

»Det sorgligaste var det,» sade jag, »att mina föräldrar inte dött en dag förr, så hade inte bröllopet blivit av.»

»Den nådiga majorskan är då inte nöjd med sitt äktenskap?» frågade hon då.

»Jo,» sade jag, »nu är jag nöjd. Jag skall alltid vara nöjd att lyda mina kära föräldrars vilja!»

Hon frågade om det varit mina föräldrars vilja, att jag skulle hoppa skam över mig och dem och svika min man. Ringa heder visade jag mina föräldrar genom att göra mig till en visa i var mans mun.

»De få ligga, som de ha bäddat!» svarade jag henne. Och för resten skulle den främmande frun förstå, att jag inte ämnade tillåta, att någon smädade mina föräldrars dotter.

Vi åto, vi två. Männen omkring oss sutto tysta och förmådde inte lyfta kniv och gaffel.

Gumman stannade ett dygn för att vila, så reste hon.

Men så länge jag såg henne, kunde jag inte förstå, att hon var min mor. Jag visste bara, att min mor var död.

Då hon skulle fara, Gösta Berling, och jag stod bredvid henne på trappan, och vagnen var framkörd, då sade hon till mig:

»Ett dygn har jag varit här, utan att du hälsat mig som mor. På ödsliga vägar for jag hit, tjugu mil på tre dagar. Och av skam över dig skälver min kropp, som vore den piskad med ris. Må du förnekas, som jag förnekats, förskjutas som jag förskjutits. Må landsvägen bli ditt hem, halmstacken din säng, kolmilan din spisel. Skam och smålek vare din lön, må andra slå dig, som jag slår dig!»

Och hon gav mig ett hårt slag på kinden.

Men jag lyfte upp henne, bar henne utför trappan och satte henne i vagnen.

»Vem är du, att du förbannar mig,» sporde jag, »vem är du, att du slår mig? Sådant tål jag av ingen.»

Och jag gav henne igen örfilen.

Vagnen for i detsamma, men då, i den stunden, Gösta Berling, visste jag, att Margareta Celsing var död.

Hon var god och oskyldig; hon visste om intet ont. Änglarna hade gråtit på hennes grav. Om hon hade levat, inte hade hon slagit sin mor.»

Tiggaren borta vid dörren hade lyssnat, och orden hade för ett ögonblick förtagit ljudet av de eviga skogarnas lockande sus. Se, se denna mäktiga fru, hon gjorde sig till hans like i synd, hans syster i förtappelse för att ge honom mod att leva. Så skulle han lära, att det låg sorg och skuld över andras hufvuden än hans.

Han reste sig och gick bort till majorskan.

»Vill han leva nu, Gösta Berling,» sporde hon med en stämma, som bröts i tårar, »vad skulle han dö för? Det kunde väl ha blivit en bra präst av honom, men aldrig var den Gösta Berling, som han dränkte i brännvin, så glimmande oskuldsvit som den Margareta Celsing jag kvävde i hat. Vill han leva?»

Dessa avsnitt beskrivs som en strid. Vad gäller striden? Hur går den till? Vilka vapen använder majorskan? Hur förändras majorskans taktik i striden? Vem vinner striden? Fundera också över hur författaren använder olika berättelsenivåer i detta avsnitt. Finns det så att säga en berättelse i berättelsen? Vad handlar den berättelsen om? Åtta stycken från slutet i detta långa citat står följande: "Må du förnekas, som jag förnekats, förskjutas som jag förskjutits. Må landsvägen bli ditt hem, halmstacken din säng, kolmilan din spisel. Skam och smålek vare din lön, må andra slå dig, som jag slår dig!" Fundera över om det är en förbannelse som uttalas. Hur ska vi förstå den? Berättelsen om majorskans liv är en av flera berättelser i [Gösta Berlings saga](#). Ger detta stycke någon föraning om vad berättelsen om majorskan handlar om? Går det att utläsa en möjlig tematik?

Gösta föll ned på knä för majorskan.

»Förlåt mig,» sade han, »jag kan inte.»

»Jag är en gammal kvinna,» svarade majorskan, »härdad i mycken sorg, och jag sitter här och ger mig själv till pris åt en tiggare, som jag funnit halvförfrusen i en driva vid vägkanten. Det sker mig rätt. Gå han och bli en självmördare, så kan han då åtminstone inte berätta för någon om min galenskap.»

»Majorska, jag är ingen självmördare, jag är en livdömd. Gör mig inte kampen för svår. Jag får inte leva. Min kropp har tagit herraväldet över min själ, därför måste jag låta honom slippa fri. Låta honom gå till Gud.»

»Jaså, han tror, att han kommer dit?»

»Farväl, majorska, och tack!»

»Farväl, Gösta Berling.»

Tiggaren reste sig och gick med hängande huvud och släpande steg mot dörren. Denna kvinna gjorde vägen upp till de stora skogarna tung för honom.

Då han kom till dörren, måste han se sig om. Då mötte han majorskans blick, där hon satt stilla och såg efter honom. Han hade aldrig sett en sådan förändring i ett ansikte, och han blev stående och stirrade på henne. Hon, som nyss varit vred och hotande, satt i stilla förklaring, och hennes ögon lyste av förbarmande, medlidsam kärlek. Det var något inom honom, inom hans eget förvildade hjärta, som brast för den blicken; han lutade pannan mot dörrposten, sträckte armarna över huvudet och grät, så att hjärtat kunde brista.

Majorskan slängde kritpipan i spiseln och kom fram till Gösta. Hennes rörelser voro med ens mjuka som en mors.

»Så, så, gossen min!»

Och hon fick honom ned bredvid sig på bänken vid dörren, så att han grät med huvudet mot hennes knä.

»Skall han ännu dö?»

Då ville han rusa upp. Hon måste hålla honom kvar med våld.

»Nu säger jag honom för sista gången, att han får göra som han

vill. Men det lovar jag honom, att om han vill leva, så skall jag ta till mig Brobyprästens dotter och göra folk av henne, så kan hon ju tacka sin Gud, att han stal hennes mjöl. Nå vill han?»

Han lyfte upp huvudet och såg henne rätt in i ögonen.

»Är det allvar?»

»Det är det, Gösta Berling.»

Då vred han händerna i ångest. Han såg framför sig de spejande ögonen, de hopknäppta läpparna och de utmärklade små händerna. Så skulle den unga varelsen få skydd och vård och förnedringens tecken utplånas från hennes kropp, ondskan från hennes själ. Nu stängdes vägen för honom upp till de eviga skogarna.

»Jag skall inte döda mig, så länge hon står under majorskans vård,» sade han. »Jag visste nog, att majorskan skulle tvinga mig att leva. Jag kände strax, att majorskan var mig övermäktig.»

Här är återigen ett exempel på hur berättelsen tar en oväntad vändning. Vad är det som händer?

»Gösta Berling,» sade hon högtidligt. »Jag har kämpat om honom som om mig själv. Jag sade till Gud: Om det finns något av Margareta Celsing levande i mig, så tillåt, att hon framträder och visar sig, så att den mannen inte måtte gå och döda sig. Och han tillstod det, och du såg henne, och därför kunde du inte gå. Och hon viskade åt mig, att för det arma barnets skull torde du väl uppge din avsikt att dö. Ni flyger väl dristigt, ni vilda fåglar, men vår Herre känner väl det nät, som fångar er.»

»Han är en stor och underlig Gud,» sade Gösta Berling. »Han har gäckat mig och förkastat mig, men han vill inte låta mig dö. Ske hans vilje!»

Här beskrivs varför majorskan har utkämpat striden. Vad gällde saken för henne? Hur tror hon att hon lyckades besegra Gösta? Fundera över vad som menas med den liknelse hon gör: "Ah, ni flyga väl dristigt ni vilda fåglar, men vår Herre känner väl det nät som fångar er."

Från den dagen blev Gösta Berling kavaljer på Ekeby. Två gånger försökte han att komma därifrån och bana sig väg till att kunna leva av eget arbete. Ena gången skänkte majorskan honom ett torp nära Ekeby, han flyttade dit och ämnade leva som arbetare. Detta lyckades honom till en tid, men han tröttnade snart vid ensamheten och det dagliga slitet samt blev åter kavaljer. Andra gången var den, då han blev informator på Borg för greve Henrik Dohna. Under den tiden förälskade han sig i den unga Ebba Dohna, grevens syster, men då hon dog, just som han trodde sig nära att vinna henne, övergav han varje tanke på att bli annat än kavaljer på Ekeby. Det syntes honom, att för en avsatt präst, voro alla vägar till upprättelse stängda.

Fundera över slutorden: "Det syntes honom, att för en avsatt präst, voro alla vägar till upprättelse stängda." Hur passar dessa slutord till de beskrivningar av Göstas personlighet som läsaren tidigare fått i de båda inledande avsnitten?